

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-318М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної
дисципліни

«Психологія інвалідності»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Психологія»
спеціальності 053 «Психологія»
денної і заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості ННІЕМ
Протокол № 1 від 02.09.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення з навчальної дисципліни «Психологія інвалідності» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Ставицький О. О. – Рівне : НУВГП, 2021. – 32 с.

Укладач: Ставицький О. О., доктор психологічних наук, професор кафедри суспільних дисциплін.

Схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін.
Протокол № 1 від “26”серпня 2021 року.

Відповідальний за випуск – Олексін Ю. П., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення
спеціальності 053 «Психологія»

Ставицький О. О.

© Ставицький О. О., 2021
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2021

ЗМІСТ

1	Вступ	4
2	Методичні поради для роботи над дисципліною	7
3	Міждисциплінарна інтеграція	7
4	Тематичний зміст дисципліни	8
5	Теми семінарських занять	9
6	Плани семінарських занять	10
7	Завдання для самостійної роботи	23
8	Методи контролю	24
9	Питання до модульного контролю	27
10	Рекомендована література	29
11	Інформаційні ресурси	31

Вступ

Метою вивчення курсу «Психологія інвалідності» є вивчення сутності загальних теоретичних та практичних проблем та змісту інвалідності як соціально-психологічного явища, створення передумов для практичної самостійної роботи магістрантів в соціально-психологічній галузі професійної діяльності з метою зменшення ризиків інвалідизації населення та систематичне вивчення основних соціальних проблем, пов'язаних зі збереженням здоров'я населення, забезпеченням медико-соціальної та психологічної безпеки, зменшенням соціальних ризиків та соціальних девіацій.

Завдання:

- забезпечити оволодіння теоретичними основами психології та соціології інвалідності, цілісне осмислення методологічних підходів та загальних закономірностей даному виді професійної діяльності;
- розглянути соціально-психологічні аспекти розуміння феномену інвалідності та захворювань з урахуванням постійних змін соціуму та оточуючого середовища,
- розвинути зацікавленість студентів у оволодінні знаннями в галузі психології та соціології інвалідності: питання соціально-психічного здоров'я населення, проблематики соціально-медичних хвороб, пошук нових стратегій науково-соціального розвитку,
- дати уявлення про сучасні поняття, значення та проблеми інвалідності та інвалідів, шляхи їх вирішення, про фактори інвалідизації та самоінвалідизації, про гандикапізм та гандикапність;
- ознайомити студентів з основними напрямками, видами та методами соціальної роботи з організації допомоги людям з інвалідністю та подолання негативного ставлення до осіб з інвалідністю.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія інвалідності» спрямовано на формування таких компетенцій:

Загальні компетенції:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Фахові компетенції:

ФК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК2. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК5. Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

ФК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ФК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Очікуванні результати навчання: вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологія і вальідності» передбачає такі програмні результати:

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

Знання, засвоєні в межах зазначеної дисципліни, будуть використані для розширення власного та професійного світогляду.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст навчальної дисципліни реалізується опануванням трьома основними блоками: теоретичним, практичним та блоком завдань самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка запланованих виступів та презентацій, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи роботи на семінарських заняттях та самостійного вивчення, форм поточного й підсумкового контролю ці методичні вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонуються методичні рекомендації з опрацювання конспекту лекцій та першоджерел, рекомендованої літератури та контрольні запитання для самоперевірки.

3. Міждисциплінарна інтеграція

1. Попередні (забезпечуючі) дисципліни: історія психології, загальна психологія, соціальна психологія, диференціальна психологія, вікова психологія, психодіагностика, психокорекція, кризова психологія.

2. Наступні дисципліни ті, що забезпечуються: психологія адиктивної поведінки, практики.

3. Внутрішньопредметна інтеграція (між темами даної дисципліни): принцип контрастуючих пар.

4. Тематичний зміст дисципліни

Модуль 1. Проблема інвалідності в психології та соціології.

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНВАЛІДНОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ.

Здоров'я, хвороба та інвалідність як суспільне явище. Предмет і завдання спеціальної психології. Теоретико-методологічні основи психології та соціології інвалідності. Соціально-психологічний портрет людини з інвалідністю, людини з тяжкими захворюваннями та їхніх сімей.

Модуль 2. Соціально-психологічні особливості людини з інвалідністю.

Тема 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Поліомієліт. Дитячий церебральний паралі, Класифікація ДЦП. Ампутація кінцівок. Хребтово-спинальна травма. Групи інвалідності. Порухення опорно-рухового апарату, придбані в дорослому віці. Ампутація. Комунікативні бар'єри, які перешкоджають успішному спілкуванню.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ І ПСИХІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ.

Епілепсія. Олігофренія та її поділ з урахуванням клініко-генетичних особливостей. Дебільність. Імбецильність. Ідіотія. Класифікація психічного недорозвитку. Шизофренія.

Тема 4. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДИНИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ, ЗОРУ ТА РОБОТИ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ.

Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями зору. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями роботи внутрішніх органів.

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет і завдання психології інвалідності.	2	2
2	Тема 2. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями опорно-рухового апарату.	6	2
3	Тема 3. Особливості розвитку людини з порушеннями інтелекту і психічними захворюваннями.	6	2
4	Тема 4. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху, зору та роботи внутрішніх органів.	8	4
Разом		22	10

6. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Предмет і завдання психології інвалідності.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з предметом, завданнями та історією наукової психології інвалідності;
- *знати:* предмет, завдання, систему і методи психології інвалідності, історію розвитку психології інвалідності;
- *оволодіти:* знаннями психологічними механізмами формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку;
- *вміти:* використовувати принципи психології інвалідності для аналізу динаміки, спілкування, міжособистісної та між групової взаємодії, а також здатність використовувати теоретичні засади психокорекційної роботи.

Актуалізація опорних знань: запитання для виявлення рівня знань студентів із курсу загальної психології, антропології, диференціальної психології, соціальної психології.

План

1. Основні протиріччя роботи з особами, які мають інвалідність та особами з важкими захворюваннями.
2. Моделі людини в психології і соціології інвалідності.
3. Молодіжні субкультури в середовищі осіб з інвалідністю.
4. Про виникнення, розвиток та вічність психологічної роботи з особами з інвалідністю.

5. Типові помилки при організації психологічної роботи з особами з інвалідністю

Основні поняття теми: предмет дослідження, розвиток, людина, методи, особистість, індивід, індивідуальність, методи, методологія, інвалідність.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які основні протиріччя психологічної роботи з особами, які мають інвалідність та особами з тяжкими захворюваннями?

2. Які моделі людини в психології і соціології інвалідності Ви знаєте? Чим вони відрізняються?

3. Які існують молодіжні субкультури в середовищі осіб з інвалідністю?

4. Як виникала, як розвивалась та чому психологія роботи з особами з інвалідністю буде вічною?

5. Яких типових помилок припускаються психологи при організації роботи з особами з інвалідністю?

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Академвидав, 2011. 212 с.

2. Діти з затримкою психічного розвитку: навчання і виховання : навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т. Ляшенко, Н. Бастун, Т. Сак. Київ : ІЗМН, 2009. 128 с.

3. Кисова В., Конєва И. Практикум по спеціальной психологи. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.

4. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.

5. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов : учебное пособие / Под ред. С. М. Безух и С. С. Лебедевой. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 112 с.
6. Родименко І. М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр : наук.-метод. посібн. Київ : Генеза, 2009. 192 с.
7. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ, 2010. 213 с.
8. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 143 с.
9. Сорокин В., Кокоренко В. Практикум по специальной психологии : учебно-метод. пособ. / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 164 с.
10. Ставицький О. О., Назаревич В. В., Ставицька О. Г., Борейчук І. О. Психокорекція проявів гандикапізму та ксенофобій. Рівне : Принт Хаус, 2013. 260 с.
11. Ставицький О. О. Гандикапізм: психологічний аналіз : монографія. Рівне : Принт Хаус, 2013. 352 с.
12. Богданов А. Н. Лекции по психологии болезни и инвалидности. Сургут: РИЦ СурГПУ, 2008.
13. Волкова Е. В. Психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью. *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы.* № 2, 2004. С.62–70.
14. Дмитриева Е. В. Социология здоровья: методологические подходы и коммуникационные программы. Москва, 2012.
15. Журавлева И. В. Отношение к здоровью индивида и общества. Москва : Наука, 2010.
16. Зелинская Д. И. Детская инвалидность (медико-социальное исследование) Москва, 1998.
17. Клиническая психология : учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Кавокин С. Н. Профессиональная реабилитация и занятость инвалидов. Москва, 1997.
19. Мамайчук И. И., Смирнова М. И. Психологическая помощь детям и подросткам с расстройствами поведения.
20. Кисова В. Конева И. Практикум по специальной психологии, Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.

21. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
22. Трудотерапия в Великобритании и Франции/ Под ред. А.Н. Дашкиной, А.И. Осадчих и др. Москва, 2000
23. Ярская-Смирнова Е. Р., Наберушкина Э. К. Социальная работа с инвалидами / Е. Р. Ярская-Смирнова, Санкт-Петербург : Питер, 2005. 316 с.

Семінарське заняття № 2

Тема: Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями опорно-рухового апарату.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основами особливостями людини з порушеннями опорно-рухового апарату.
- *знати:* основні соціально-психологічні підходи до аналізу проблем людини з порушеннями опорно-рухового апарату.
- *оволодіти:* знаннями основних соціально-психологічних механізмів соціалізації та становлення психології здоров'я.
- *вміти:* аналізувати прояви моральної, безпекові та правової свідомості особистості.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поліомієліт.
2. Дитячий церебральний паралі,
3. Класифікація ДЦП.
4. Ампутація кінцівок.
5. Хребтово-спинальна травма.
6. Групи інвалідності.

7. Порушення опорно-рухового апарату, придбані в дорослому віці.

8. Ампутація.

9. Комунікативні бар'єри, які перешкоджають успішному спілкуванню.

Основні поняття теми: соціалізація, соціальні норми, правосвідомість, взаємодія, правові норми, девіантність, антисоціальна поведінка, посттравматичний стрес, психічна напруженість, емоційний стрес, поліомієліт, дитячий церебральний параліч, ДЦП, ампутація, хребтово-спинальна травма, група інвалідності, ампутація, комунікативні бар'єри.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення «Поліомієліт».
2. Які особливості дитячого церебрального паралічу?
3. Як класифікують ДЦП?
4. Які психологічні особливості інвалідизованих через ампутацію кінцівок?
5. Хребтово-спинальна травма як фактор інвалідизації. Чому?

6. Які Ви знаєте групи інвалідності?

7. Порушення опорно-рухового апарату, придбані в дорослому віці. Які психологічні особливості таких людей?

8. Назвіть та охарактеризуйте комунікативні бар'єри, які перешкоджають інвалідизованим успішному спілкуванню.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Академвидав, 2011. 212 с.
2. Діти з затримкою психічного розвитку: навчання і виховання : навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т. Ляшенко, Н. Бастун, Т. Сак. Київ : ІЗМН, 2009. 128 с.
3. Кисова В., Конева И. Практикум по специальной психологии. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
4. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
5. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов : учебное пособие / Под ред. С. М. Безух и С. С. Лебедевой. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 112 с.
6. Родименко І. М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр : наук.-метод. посібн. Київ : Генеза, 2009. 192 с.
7. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ, 2010. 213 с.
8. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 143 с.
9. Сорокин В., Кокоренко В. Практикум по специальной психологии — учебно-метод. пособ. / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 164 с.
10. Ставицький О. О., Назаревич В. В., Ставицька О. Г., Борейчук І. О. Психокорекція проявів гандикапізму та ксенофобій. Рівне : Принт Хаус, 2013. 260 с.
11. Ставицький О. О. Гандикапізм: психологічний аналіз : монографія. Рівне : Принт Хаус, 2013. 352 с.
12. Богданов А. Н. Лекции по психологии болезни и инвалидности. Сургут: РИЦ СурГПУ, 2008.
13. Волкова Е. В. Психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью. *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы.* № 2, 2004. С.62–70.
14. Дмитриева Е. В. Социология здоровья: методологические подходы и коммуникационные программы. Москва, 2012.
15. Журавлева И. В. Отношение к здоровью индивида и общества. Москва : Наука, 2010.

16. Зелинская Д. И. Детская инвалидность (медико-социальное исследование) Москва, 1998.
17. Клиническая психология : учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Кавокин С. Н. Профессиональная реабилитация и занятость инвалидов. Москва, 1997.
19. Мамайчук И. И., Смирнова М. И. Психологическая помощь детям и подросткам с расстройствами поведения.
20. Кисова В. Конева И. Практикум по специальной психологии, Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
21. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
22. Трудотерапия в Великобритании и Франции/ Под ред. А.Н. Дашкиной, А.И. Осадчих и др. Москва, 2000
23. Ярская-Смирнова Е. Р., Наберушкина Э. К. Социальная работа с инвалидами / Е. Р. Ярская-Смирнова, Санкт-Петербург : Питер, 2005. 316 с.

Семінарське заняття № 3

Тема: Особливості розвитку людини з порушеннями інтелекту і психічними захворюваннями.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основами особливостями людини, яка має порушення інтелекту та має психічні захворювання.
- *знати:* основні соціально-психологічні підходи до аналізу проблем інвалідизованої людини.
- *оволодіти:* знаннями основних соціально-психологічних механізмів соціалізації та становлення психології здоров'я.
- *вміти:* аналізувати прояви моральної, безпекові та правової свідомості особистості.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Епілепсія.
2. Олігофренія та її поділ з урахуванням клініко-генетичних особливостей.
3. Дебільність.
4. Імбецильність.
5. Ідіотія.
6. Класифікація психічного недорозвитку.
7. Шизофренія.

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні властивості (якості) особистості, епілепсія, олігофренія, дебільність, імбецильність, ідіотія, шизофренія.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Що таке епілепсія?
2. Які ознаки олігофренії?
3. Як діагностувати дебільність?
4. Які особливості імбецильності?
5. Які ознаки та особливості ідіотії?
6. Які підстави для класифікації психічного недорозвитку?
7. Які особливості перебігу шизофренії?

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Академвидав, 2011. 212 с.

2. Діти з затримкою психічного розвитку: навчання і виховання : навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т. Ляшенко, Н. Бастун, Т. Сак. Київ : ІЗМН, 2009. 128 с.
3. Кисова В., Конева И. Практикум по специальной психологии. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
4. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
5. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов : учебное пособие / Под ред. С. М. Безух и С. С. Лебедевой. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 112 с.
6. Родименко І. М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр : наук.-метод. посібн. Київ : Генеза, 2009. 192 с.
7. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ, 2010. 213 с.
8. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 143 с.
9. Сорокин В., Кокоренко В. Практикум по специальной психологии : учебно-метод. пособ. / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 164 с.
10. Ставицький О. О., Назаревич В. В., Ставицька О. Г., Борейчук І. — О. Психокорекція проявів гандикапізму та ксенофобій. Рівне : Принт Хаус, 2013. 260 с.
11. Ставицький О. О. Гандикапізм: психологічний аналіз : монографія. Рівне : Принт Хаус, 2013. 352 с.
12. Богданов А. Н. Лекции по психологии болезни и инвалидности. Сургут: РИЦ СурГПУ, 2008.
13. Волкова Е. В. Психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью. *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы.* № 2, 2004. С.62–70.
14. Дмитриева Е. В. Социология здоровья: методологические подходы и коммуникационные программы. Москва, 2012.
15. Журавлева И. В. Отношение к здоровью индивида и общества. Москва : Наука, 2010.
16. Зелинская Д. И. Детская инвалидность (медико-социальное исследование) Москва, 1998.

17. Клиническая психология : учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Кавокин С. Н. Профессиональная реабилитация и занятость инвалидов. Москва, 1997.
19. Мамайчук И. И., Смирнова М. И. Психологическая помощь детям и подросткам с расстройствами поведения.
20. Кисова В. Конева И. Практикум по специальной психологии, Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
21. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
22. Трудотерапия в Великобритании и Франции/ Под ред. А.Н. Дашкиной, А.И. Осадчих и др. Москва, 2000
23. Ярская-Смирнова Е. Р., Наберушкина Э. К. Социальная работа с инвалидами / Е. Р. Ярская-Смирнова, Санкт-Петербург : Питер, 2005. 316 с.

Семинарське заняття № 4

Тема: Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху, зору та роботи внутрішніх органів.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основами особливостями людини, яка має порушення зору, слуху та внутрішніх органів.
- *знати:* основні соціально-психологічні підходи до аналізу проблем інвалідизованої людини.
- *оволодіти:* знаннями основних соціально-психологічних механізмів соціалізації та становлення психології здоров'я.
- *вміти:* аналізувати прояви моральної, безпекові та правової свідомості особистості.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху. 3
2. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями зору. 3
3. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями роботи внутрішніх органів. 3

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні закономірності, зоровий аналізатор, слух, внутрішні органи.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху?
2. Які соціально-психологічні особливості людини з порушеннями зору?
3. Які соціально-психологічні особливості людини з порушеннями роботи внутрішніх органів?

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Академвидав, 2011. 212 с.
2. Діти з затримкою психічного розвитку: навчання і виховання : навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т. Ляшенко, Н. Бастун, Т. Сак. Київ : ІЗМН, 2009. 128 с.
3. Кисова В., Конєва І. Практикум по спеціальній психології. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.

4. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
5. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов : учебное пособие / Под ред. С. М. Безух и С. С. Лебедевой. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 112 с.
6. Родименко І. М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр : наук.-метод. посібн. Київ : Генеза, 2009. 192 с.
7. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ, 2010. 213 с.
8. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 143 с.
9. Сорокин В., Кокоренко В. Практикум по специальной психологии : учебно-метод. пособ. / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 164 с.
10. Ставицький О. О., Назаревич В. В., Ставицька О. Г., Борейчук І. О. Психокорекція проявів гандикапізму та ксенофобій. Рівне : Принт Хаус, 2013. 260 с.
11. Ставицький О. О. Гандикапізм: психологічний аналіз : монографія. Рівне : Принт Хаус, 2013. 352 с.
12. Богданов А. Н. Лекции по психологии болезни и инвалидности. Сургут: РИЦ СурГПУ, 2008.
13. Волкова Е. В. Психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью. *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы.* № 2, 2004. С.62–70.
14. Дмитриева Е. В. Социология здоровья: методологические подходы и коммуникационные программы. Москва, 2012.
15. Журавлева И. В. Отношение к здоровью индивида и общества. Москва : Наука, 2010.
16. Зелинская Д. И. Детская инвалидность (медико-социальное исследование) Москва, 1998.
17. Клиническая психология : учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Кавокин С. Н. Профессиональная реабилитация и занятость инвалидов. Москва, 1997.
19. Мамайчук И. И., Смирнова М. И. Психологическая помощь детям и подросткам с расстройствами поведения.

20. Кисова В. Конева И. Практикум по специальной психологии, Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
21. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
22. Трудотерапия в Великобритании и Франции/ Под ред. А.Н. Дашкиной, А.И. Осадчих и др. Москва, 2000
23. Ярская-Смирнова Е. Р., Наберушкина Э. К. Социальная работа с инвалидами / Е. Р. Ярская-Смирнова, Санкт-Петербург : Питер, 2005. 316 с.

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Есе на тему пропущеного заняття, або заняття, де отримано негативну оцінку	14	16
2	Пошук джерел інформації по темі семінарського заняття в друкованому вигляді (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) - в бібліотеках та в електронному вигляді - в мережі INTERNET та на електронних носіях (CD, DVD).	30	40
3	Конспектування першоджерел чи реферативне повідомлення, що містить аналіз ступеня висвітлення певного питання в підручниках та наукових дослідженнях. Пошук емпіричних методик дослідження особистості.	30	40
4	Підготовка до контрольних заходів	6	12
	Разом	80	108

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни «Юридична психологія» є складання письмового звіту, есе за темами, вказаними в п.б.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у дні та години, визначені кафедрою для консультацій студентів у конкретного викладача.

Види самостійної роботи

1. Захист звіту про самостійну роботу.
2. Конспектування першоджерел.

3. Презентація наукового фільму.
4. Написання наукової статті.
5. Підготовка до виступу на студентську конференцію.
6. Участь в олімпіаді з психології.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в тестовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (3 рівня складності, загальною кількістю понад 300 тестів). Модульний контроль проводиться в навчально-науковому центрі незалежного оцінювання НУВГП.

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				іспит	Сума
Модуль 1		Модуль 2			
T1	T2	T3	T4		
15	15	15	15	40	100

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид заняття	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Тема 1. Теоретичні основи вивчення проблеми інвалідності в психології.	10
1.2. Тема 2. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями опорно-рухового апарату.	10
1.3. Тема 3. Особливості розвитку людини з порушеннями інтелекту і психічними захворюваннями.	10
1.4. Тема 4. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху, зору та роботи внутрішніх органів.	10
1.5. Самостійна робота	20
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
2.1. Модульний контроль №1	20
2.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	
82-89	добре	

74-81		зараховано
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Питання до модульного контролю з дисципліни «Психологія інвалідності»

1. Історичні та концептуальні основи соціальної роботи з особами з інвалідністю у різних країнах.
2. Категоріальний апарат психології та соціології інвалідності.
3. Досвід соціальної роботи у вітчизняних та закордонних соціальних організаціях з інвалідами.
4. Категорія «образ життя», «якість життя», «якість здоров'я».
5. Категорія соціальної та психологічної безпеки. Виділення їхніх показників.
6. Класифікація соціальних ризиків.
7. Категорія соціально депривованих осіб (бідні люди, жебраки, бездомні, безробітні) як осіб з соціальною інвалідністю

8. Соціально-психологічна робота в сфері міграції населення (іммігранти та емігранти, репатріанти, біженці).
9. Категорія девіантних осіб в соціальній роботі.
10. Соціальна робота з інвалідами та невиліковно хворими.
11. Криза й втрата як психологічні умови саморозвитку або деградації особистості.
12. Феномен алкоголізму та наркоманії як причина соціальної інвалідизації
13. Хоспіси. Проблематика еутаназії: медичний та релігійний аспекти.
14. Специфіка прояву причин міжособистісних конфліктів в залежності від видів інвалідності.
15. Толерантність та конфліктність в міжособистісній взаємодії
16. Характеристика конфліктів типу «людина – група» та особливості їх перебігу окремих категорій інвалідів.
17. Особливості проживання інвалідів в сім'ї.
18. Сучасні підходи до соціальної адаптації та реабілітації людей з ОПФМ
19. Соціальні проблеми хворих та інвалідів в сучасному світі.
20. Соціальна політика та інвалідність: форми протікання та шляхи вирішення.
21. Економічна політика та інвалідність.

10. Рекомендована література

Базова:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Академвидав, 2011. 212 с.
2. Діти з затримкою психічного розвитку: навчання і виховання : навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т. Ляшенко, Н. Бастун, Т. Сак. Київ : ІЗМН, 2009. 128 с.
3. Кисова В., Конева И. Практикум по специальной психологии. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
4. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наук, світ, 2010. 256 с.
5. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов : учебное пособие / Под ред. С. М. Безух и С. С. Лебедевой. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 112 с.
6. Родименко І. М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр : наук.-метод. посібн. Київ : Генеза, 2009. 192 с.
7. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Київ, 2010. 213 с.
8. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 143 с.
9. Сорокин В., Кокоренко В. Практикум по специальной психологии : учебно-метод. пособ. / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 164 с.
10. Ставицький О. О., Назаревич В. В., Ставицька О. Г., Борейчук І. О. Психокорекція проявів гандикапізму та ксенофобій. Рівне : Принт Хаус, 2013. 260 с.
11. Ставицький О. О. Гандикапізм: психологічний аналіз : монографія. Рівне : Принт Хаус, 2013. 352 с.
12. Богданов А. Н. Лекции по психологии болезни и инвалидности. Сургут: РИЦ СурГПУ, 2008.
13. Волкова Е. В. Психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью. *Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы.* № 2, 2004. С.62–70.
14. Дмитриева Е. В. Социология здоровья: методологические подходы и коммуникационные программы. Москва, 2012.

15. Журавлева И. В. Отношение к здоровью индивида и общества. Москва : Наука, 2010.
16. Зелинская Д. И. Детская инвалидность (медико-социальное исследование) Москва, 1998.
17. Клиническая психология : учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Кавокин С. Н. Профессиональная реабилитация и занятость инвалидов. Москва, 1997.
19. Мамайчук И. И., Смирнова М. И. Психологическая помощь детям и подросткам с расстройствами поведения.
20. Кисова В. Конева И. Практикум по специальной психологии, Санкт-Петербург : Речь, 2009. 352 с.
21. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / В. І. Бондар та інші; за ред. В. Л. Бондаря, В. В. Засенка. Київ : Наука, світ, 2010. 256 с.
22. Трудотерапия в Великобритании и Франции/ Под ред. А.Н. Дашкиной, А.И. Осадчих и др. Москва, 2000
23. Ярская-Смирнова Е. Р., Наберушкина Э. К. Социальная работа с инвалидами / Е. Р. Ярская-Смирнова, Санкт-Петербург : Питер, 2005. 316 с.

Допоміжна:

1. Амбрумова А. Г. Анализ состояний психологического кризиса и их динамика. *Психологический журнал*. 1985. Т. 6, № 6. С. 107–115.
2. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях : переосмысливание, преобразование ситуаций и психологическая защита. *Психологический журнал*. 1994. Т. 15, № 1. С. 318.
3. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика М. : Класс, 2001. 331 с.
4. Братусь Б. С. К проблеме развития личности в зрелом возрасте. *Вестн. Моск. ун-та, сер. 14, психол-я*, 1980 №2. С. 3–12.
5. Варбан Е. А. Жизненный кризис : попытка определения. *Журнал практикующего психолога*. 1997. Вып. 3. С. 153–161.
6. Варбан Є. О. Психодіагностика стратегій подолання критичних життєвих ситуацій : деякі підходи та методи.

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 12, *Психологічні науки*. К., 2007. № 17 (41), ч. 2. С. 177–182.

7. Василюк Ф. Е. Жизненный мир и кризис : типологический анализ критических ситуаций. *Психологический журнал*. 1995. Т. 16, № 3. С. 90–101.
8. Выготский Л. С. Проблема возраста. Собрание сочинений : В 6 т. М., 1984 (6) Т.4. С. 244–269.
9. Загайнов Р. М. К поиску практических путей преодоления кризисных ситуаций : (на материале спортивной деятельности). *Психология с человеческим лицом : гуманистическая перспектива в постсоветской психологии* / под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. М. : Смысл, 1997. С. 274–283.
10. Крюкова Т. Л. Возрастные и кросскультурные различия в стратегиях совладания. *Психологический журнал*. 2005. Т. 26, № 2. С. 5–15.
11. Ромек В. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. СПб. : Речь, 2005. 256 с.
12. Семичов С. Б. Теория кризисов и психопрофилактика : (обзор литературы). Труды Ленинградского научно-исследовательского психоневрологического института имени В. М. Бехтерева. Л., 1978. Т. 63 : Неврозы и пограничные состояния. С. 96–99.

11. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>
3. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL: <http://cbs.rv.ua/>
4. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
http://nuwm.edu.ua/MySql/page_lib.php
5. Психологічний сайт. URL: <http://psychology.net.ru/>

6. Психологічний сайт. URL: <http://psy.ft.inc.ru/index.shtml>
7. Психологічний сайт. URL: <http://psy.com.ru>
8. Психологічний сайт. URL: <http://www.pssp.nm.ru/>
9. Психологічний сайт. URL: <http://www.pssp.nm.ru/>
10. Психологічний сайт. URL: <http://psihogarmonik.narod.ru/>
11. Психологічний сайт. URL: http://old.weblist.ru/russian/Social_science/Psychoanalysis
12. Психологічний сайт. URL: <http://passion.sitcity.ru/>
13. Психологічний сайт. URL: http://www.psychol.ras.ru/ippp_pfr/journal/
14. Психологія та соціологія. URL: <http://tipolog.narod.ru/index.html>
15. Психологічний сайт. URL: <http://psy.piter.com/>
16. Психологічний сайт. URL: <http://psychology.net.ru/>
17. Психологічний сайт. URL: <http://psy.ft.inc.ru/index.shtml>
18. Science Direct: URL: <http://www.sciencedirect.com>
19. Elsevier (платформа Science Direct): URL: <http://www.sciencedirect.com>
20. Sage Publications: URL: <http://online.sagepub.com/>
21. Springer/Kluwer: URL: <http://www.springerlink.com>